ההוא דהוה קא שכיב אמרו ליה אתתיה למאן אמר להו חזיא לכהנא רבה אמר (א) רבא מאי ניחוש לה הא אמר רב חייא בר אבא אמר ר׳ יוחנן בעל שאמר גרשתי את אשתי נאמן א״ל אביי והא [א]כי אתא ר׳ יצחק בר יוסף אמר ר׳ יוחנן בעל שאמר גרשתי את אשתי אינו נאמן א״ל ולאו מי לא שנינהו כאן למפרע וכאן להבא ואשנויי ניקום ולסמוך א״ל רבא לרב נתן בר אמי חוש לה ההוא דהוה מוחזק לן דלית ליה אחי ואמר בשעת מיתה דלית ליה אחי אמר רב יוסף מאי ליחוש לה חדא דמוחזק לן דלית ליה אחין ועוד הא אמר בשעת מיתה דלית ליה אמר ליה אביי [ב]הא אמרי דאיכא עדים במדינת הים דידעי דאית ליה אחי השתא מיהת הא ליתנהו קמן לאו היינו דר׳ חנינא [ג]דאמר רבי חנינא עדים בצד אסתן ותאסר אמר ליה אביי אם הקלנו בשבויה (ב) [ד](משום דמנוולא נפשה לגבי שבאי) נקל באשת איש א״ל רבא לרב נתן בר אמי [ה]חוש לה: זה אחי אינו נאמן: (ג) ואידך מאי קאמרי אי קאמרי אחונא הוא אמאי יטול עמו בחלקו ותו לא אלא דקא אמרי לאו אחינו הוא אימא סיפא נפלו לו נכסים ממקום אחר יירשו אחיו עמו [ו]הא אמרי ליה לאו אחונא הוא לא צריכא [ז]דקא אמרי אין אנו יודעין אמר [ח]רבא זאת אומרת [ט]מנה לי בידך [י]והלה אומר איני יודע פטור אביי אמר

לעולם

ההוא דהוה קא שכיב. והיו לו אחין ולא בנין דמוחזק ליכנס: **אמרו ליה אתתיה למאן.** זקוקה ליבום או מותרת לשוק: **חזיא לכהנא.** לאו דוקא אלא שמותרת לכל אדם ואינה זקוקה ליבם ומיהו לכהנא אסירא דהא ע״י (ד) מגו דבעל שאמר גרשתי את אשתי נאמן מהימנינן (ה) כדמפרש ואזיל: **למאי ניחוש לה.** לאסרה לשוק: **הא״ר חייא בר אבא כו׳.** והאי נמי הכי קאמר גרשתי את אשתי וחזיא לעלמא ומיהו לכהנא אסירא דהא לא פטרינן לה אלא בטענת גרשתי את אשתי וגרושה פסולה לכהן שהרי אינה נפטרת בטענת יש לי בנים דהא מוחזק לן בגויה דאין לו בנים ואיהו לא טעין יש לי בנים דניהמניה ע״י מגו דמלי פטר לה בגט הלכך הכי קאמר גרשתי את אשתי ונאמן הוא דאי בעי מגרש לה: **ואנן אשינויי כו׳.** דלמא אמוראי ניהו דפליגי אליבא דר׳ יוחנן ואיכא למאן דאמר אינו נאמן אפילו להכא דלא אמרינן מגו שהרי רגלים יש לדבר שלא גירשה דאם גירשה קלא הוה ליה למילתא כדאמרינן בהאשה שנתארמלה (ו): **חוש לה.** כאביי ותיאסר לשוק ומשום דאמר לעיל למאי ניחוש קאמר הכא דודאי איכא למיחש. ומהכא שמעינן דבעל שאמר גרשתי את אשתי אינו נאמן: **ההוא דהוה מוחזק לן.** בגויה דלית ליה אחי חזקה בעלמא בלא עדים ויודעין היו בודאי דאין לו בנים ואי לא דמוחזק לן דלית ליה אחי היה לנו לאסרה לשוק מספק כיון דודאי אין לו בנים: **ועוד האמר בשעת מיתה כו׳.** ואע״פ שאין לו בנים כיון דאמר אין לי אחים נאמן להתירה ואע״ג דמוחזק לן באחי נאמן להתירה מגו דאי בעי פטר לה בגיטא ומה לו לשקר כדאמרי׳ נמי לעיל דאף על גב דמוחזק לן באחי ואמר זה בני נאמן להתירה משום מגו דאתי מגו ומרע ליה לחזקה: **אמר ליה אביי הא אמרי.** בני העיר הואת דאיכא עדים וצריכין אנו לחוש לדבריהם ולהמתין עד שנשמע מה כפי עדים: ומשני **השתא מיהת הא ליתנהו.** ואין לנו אלא מה שעינינו רואות: **לאו היינו.** דמקשינן בכתובות בפ׳ האשה שנתארמלה [כג.] גבי בנתיה דמר שמואל דאשתביין ואסקינהו לארעא דישראל ואמרו נשביתי וטהורה אני ושרינהו רבי חנינא להנשא לכהנים ואמרי׳ והאיכא עדים במדינת הים שנטמאו ואמר ר׳ חנינא עדים בצד אסתן רוח צפונית ותאסר בתמיה ומפרש התם דעדי טומאה אתמר: **אם הקילו בשבויה.** דהרבה הקילו בה חכמים במסכת כתובות דאפי׳ אשה ועד אחד נאמנין לומר טהורה וטעמא דבשביל שנתייחדה בין השבאין אין לנו לאסרה שהרי סתם אשה משמרת עצמה מזנות ואוקמה אחזקתה ואיסור קל הוא אם נישאת לכהן: **נקל באשת איש.** בתמיה *דאיכא (ו) איסור חנק והרי היא בחזקת איסור עד עתה ואל תתירנה מספק כיון דאמרי אינשי דאיכא עדים במדינת הים שזקוקה ליבם: **דמנוולא נפשה לגבי שבאי** לא גרסינן ופירוש היה בספרים: **חוש לה.** כאביי ולא תנשא בלא חליצה: **דקאמרי אחינו הוא.** ומשום הכי קתני גבי נפלו לו נכסים ממקום אחר דכולן יורשין אותו: **ותו לא.** הלא עם כל אחיו יש לו ליטול: **דקאמרי אין אנו יודעין.** הלכך לא שקיל מינייהו מידי דאמרי ליה אייתי ראיה וכשמת הן יורשין אותו מכח אחיהן המת שמודה להן שאותו הספק אחיהן היה: **ואם אומרת כו׳.** ופלוגתא היא בכמה מקומות בגמ׳ (ב״ק דף קיח.) דרב הונא ורב יהודה אמרי חייב ור״נ ור׳ יוחנן אמרי פטור וקיימא לן דפטור דהלכתא כרבי יוחנן מחבירו(ט) וכרב נחמן בדיני(י) אלא שישבע שבועת היסת שאינו יודע. ומתניתין נמי האח האחד טוען בשביל אחיו הספק ממון יש לאחי בידכם והן אומרים אין אנו יודעין ואמרי׳ פטורין דאוקי ממונא בחזקת מריה:

לעולם

חזיא לכהנא רבה. יש מוחקים רבה משום דלכל הפחות אלמנה היא ולא חזיא לכהן גדול ואומר ר״י דשפיר גרס רבה דהא אף לכהן הדיוט אסירא דהא מטעם שאמר גרשתיה היה מתיר ולא שהיה אומר שהיו לו בנים דא״כ היה נאמן כדתנן במתניתין דזה בני נאמן ומאי הוי מייתי עלה מילתא דר׳ יוחנן אלא הכי פירושו דחזיא לכהנא רבה כלומר אינה זקוקה ליבום שגרשתיה דמותרת לכל העולם ואפי׳ לכהן גדול מטעם זיקת יבמין וה״ר מנחם גרס חזיא לכהונה כלומר אינה זקוקה ליבם ומותרת לכהונת כי נשא לאכול בתרומה: ה״ג **הא אמרי דאיכא סהדי במדינת הים דידעי דאית ליה אחי.** וה״פ הא יצא קול הכא שאומרים דאיכא עדים במדינת הים ול״ג והא איכא סהדי במדינת הים דאי ודאי דאיכא עדים במדינת הים א״כ מאי קאמר השתא מיהא הא ליתנהו ואי בעי למימר שיש לנו לחוש שמא יש עדים הא ודאי ליכא למיחש דהא תנן יש לי בנים נאמן וה״ה אין לי אחים נאמן דמגו דאי בעי פטר לה בגיטא וכן בפרק שני דכתובות (דף כג. ושם) על בנתיה דמר שמואל דאישתביין ופריך הא אמרי איכא עדים במדינת הים אבל אי ליכא קול אין לנו לחוש מאלינו שמא יש עדים דהא תנן התם נשביתי וטהורה אני נאמנת:

אביי אמר לעולם חייב. (ז) וקשה דרב יהודה אדרב יהודה דבריש שור שנגח את הפרה (ב״ק דף מו. ושם) אמר רב יהודה אמר שמואל זו דברי סומכוס אבל חכמים אומרים זה כלל גדול בדין המע״ה ומפרש התם דזה כלל גדול אפי׳ ניזק אומר ברי ומזיק אומר שמא אלמא לרב יהודה ברי ושמא לאו ברי עדיף וי״ל דוקא גבי מלוה אית ליה לרב יהודה דברי עדיף דהוי ברי חשוב דאם לא הלוהו לא היה מעיז פניו לומר מנה לי בידך שהרי הלוה יודע שלא הלוה ממנו כלום ושמא של לוה גרוע שהיה לו לידע אם הלוה או לא הלוה ולכך חייב אבל גבי שור שנגח את הפרה דלא חשיב ברי של ניזק משום דיודע שהמזיק אינו יודע מתי ילדה קודם נגיחה או לאחר נגיחה לכך טוען ברי שיודע שלא יכחישנו המזיק ושמא של מזיק אינו גרוע כי אין לו לידע כי לא היה שם אבל קשה הא דאמר בפ״ק דכתובות (דף יב: ושם) אמר ליה אביי לרב יוסף הא דרב יהודה אמר מנה לי בידך והלה אומר איני יודע חייב דשמואל היא דפסיק התם כרבן גמליאל דנאמנת כשאמרה משארסתני נאנסתי ונסתחפה שדהו והשתא הא אפילו רב יהודה מודה לשם דאינה נאמנת לפי שהבעל אינו יודע מתי נאנסה לא חשיב ברי שלה כי ההיא דניזק ומזיק (ומיהו י״ל (ח) דהוה מצי למימר וליטעמיך) וכן בריש הבית והעלייה (ב״מ דף קטז: ושם) גבי אם היה מכיר מקצת אבניו נוטלן ומוקי לה דקאמר איני יודע וקאמר לימא תיהוי תיובתא דר״נ ור׳ יוחנן דאמרי מנה לי בידך והלה אומר איני יודע פטור והשתא הא לרב יהודה נמי הוי תיובתא דמודה התם דפטור דהוי ברי גרוע משום דאידך אינו יודע אם היו שלו לפי שהרבה אבנים דומות זו לזו וי״ל דאביי דהכא לא משוי חילוק בין ברי חשוב דמלוה לברי גרוע דהא קאמר הכא לעולם חייב ואפי׳ הכא דכי מנה לאחר בידך דמי משמע דאם הוא עצמו היה אומר אחיך אני והוא אומר איני יודע יטול בחלקו אע״ג דהוי ברי גרוע דהם אינן יודעים אם יש להם אח במדינת הים או לאו והשתא אתי שפיר דההיא דכתובות אביי אמר לה וההיא דהבית והעלייה (שם) נמי דקאמר לימא תהוי תיובתא דר״נ משום דלאביי לא הוי תיובתא דרב יהודה וזה כלל גדול בדין דריש פרק הפרה לא מוקי אביי לאיתויי אפילו ניזק אומר ברי ומזיק אומר שמא אלא מוקי להכי דאמר התם א״נ לאי הא דאיתמר (לעיל דף לג.) המוכר שור לחבירו ונמצא נגחן דאזלינן בתר חזקה אפילו כנגד רובא ואין להאריך כאן:

כל

עין משפט נר מצוה

קל א מיי׳ פי״ב מהלכות גירושין הל׳ ה סמג עשין נ טוש״ע אה״ע סי׳ קנג סעיף א:

קלא ב ג מיי׳ פ״ג מהל׳ יבום הלכה ג סמג עשין נא טוש״ע אה״ע סי׳ קנו סעיף א:

קלב ד מיי׳ פ״ד מהל׳ נחלות הל׳ א ועי׳ בה״מ סמג עשין צו טור ש״ע חו״מ סי׳ רפ ס״ד:

קלג ה מיי׳ שם טוש״ע שם סעיף ב:

קלד ו מיי׳ פ״א מהל׳ טוען הל׳ א יעיין בה״מ סמג עשין צה טור ש״ע חו״מ סי׳ עה ס״ט:

◆

רבינו גרשום

ואמרי ליה איתתא למאן. כלומר דלא הוה ידעי אי הוה [לו] בן כדי שלא תהיה אשתו זקוקה ליבום אי לאו: אמר להו חזיא לכהנא רבא. לאו משום דוקא קאמר לכהנא רבא משום דאיהו דאסור באלמנה אלא לכל כהנא הדיוטות דאינה זקוקה ליבום דאית ליה בני: חוש לה. להתירה דנאמן דנסמוך אשנויי. ואיכא דאמרי חוש לה דאינו נאמן: לאו היינו דר׳ חנינא דאמר. במסכת כתובות האשה שאמרה נשבתי וטהורה אני נאמנת שהפה שאסר הוא הפה שהתיר שאין עדות אחרת אלא היא. ואמרי׳ והלא שמא יש לך עדים במדינת הים שנשבית ולא תהא נאמנת שאומרת טהורה אני. אמר להו ר׳ חנינא עדים בצד אסתן. עדיה בצד דרום לסוף העולם דליתנהו קמן ואנן אסרין לה. הכא נמי הואיל דליתנהו הני עדים לקמן דאסהדי דאית ליה אחי והוא אומר אין לו אחין וגם מוחזק לן דלית אחי נאמן: נקל באשת איש. לפוטרה בלא חליצה ויבום: חוש לה. להיתר ואיכא דאמרי חוש לה לאיסור: ותו לא. הא בכל הנכסים ראוי ליטול כאחד מהן: יירשו אחיו עמו. הואיל דקאמרי דלא הוי אחיהון ואמאי יירשו: לא צריכא דקאמרי אין אנו יודעין אם אחינו הוא אם לאו. ומשום הכי ירתי בנכסים שנפלו לו לאחר מיכן ומצו למימר להאי אנת מיהא מודה דאחינו הוא משום הכי נירות כותך. והאי דלא יהיבנא ליה מחלקן משום דאנן לא ידעין דאחינו היה: ואת אומרת. דיטול עמו בחלקו דהאי דמודי לו ולא בחלקן דהאי דאמרי אין אנו יודעין. הכי נמי בעלמא כשאמר אחד לחבירו מנה לי בידך והלה אומר איני יודע פטור אפי׳ משבועה:

מסורת הש״ס

א) [לעיל קלד:], ב) [יבמות לא:], ג) כתובות כג. קדושין יב:, ד) רש״ל מ״ז, ה) [לפמ״ש תוס׳ גיטין סו. ד״ה הכא וכו׳ צ״ל רבה], ו) [ב״ק קיח. ב״מ לז: קטו: כתובות יב:], ז) [כתובות כג.], ח) [פירושו מז: ביצה ד.], ט) [כתובות יב.], י) גליון.

◆

גליון הש״ס

גמרא חוש לה. עיין נ״י פ״ב דיבמות דף לה ע״ב ולי״ע. ונראה דהמכוון כדרך כי תירוצים. אי דפירכת הש״ס מנא ידעינן דהוא אינו נאמן אף דבידו לגרש כדאמרי׳ הכא חוש לה. או דהחזקה בעלמא בלא עדים לאו כלום היא כמו במקדש בלא עדים וכריטב״א יבמות מפורש הכי: רשב״ם ד״ה נקל בו׳ דאיכא איסור (חוק) [חנק]. ק״ל הא יצאת מאיסור א״א ורק היא יבמה לשוק דהוא רק לאו וכזה ק״ל על תוס׳ יומא דף נה ע״ב ד״ה והתנן:

◆

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ אמר רבה מאי ניחוש: (ב) שם אם הקלנו בשבויה נקל כצ״ל ותיבו׳ משום דמנוולא נפשה לגבי שבאי נמחק: (ג) שם ואידך מאי קאמרי אי דקאמרי אחונא הוא: (ד) רשב״ם ד״ה חזיא וכו׳ על ידי שאמר כצ״ל ותיבות מגו דבעל נמחק: (ה) בא״ד מהימנינן ליה כדמפרש: (ו) ד״ה נקל באשת איש וכו׳ איסור חנק. נ״ב אע״ג דעכשיו אינה א״א וליכא חנק כי אם לאו דלא תהיה אשת המת החוצה מ״מ מאחר דקודם שמת בעלה היתה בחזקת א״א עדיין בחזקת אותו איסור עומדת והוא איסור חנק לא חנק ממש רק איסור חנק שהיה בה לא נסתלק ממנה עד שנפטרה מזיקת יבמה: (ז) תוס׳ ד״ה אביי וכו׳ חייב וא״ת וקשה דרב יהודה: (ח) בא״ד ומיהו י״ל התם דהוה מצי:

◆

מוסף רש״י

בעל שאמר גרשתי את אשתי אינו נאמן. דאם איתא דגרשה קלא אית לה למלתא הלכך לא אמרינן מה לי לשקר, דכמה לי לשקר במקום עדים דמי (לעיל קלד:). עדים בצד אסתן. בצד צפון. אלפון זהב יאתה (איוב לז) מתרגם מציפונא (כתובות כג.) רוח צפונית, ואין גלים ומעידים. ותאסר, בתמיה (קדושין יב.). והלה אומר איני יודע פטור. מלשלם, ומכל מקום משביעין ליה שבועת היסת מבין הוא כדבריו שאינו יודע שהוא חייב לו (כתובות יב: ב״ק קיח.) דלא עדיף שמא מברי, דהא אי נמי הוי טעין ליה אין לך בידי כלום הוי משביעין ליה שבועת היסת (ב״ק שם).